

De dagelijkse praktijk: meermansvertalingen

Het is heerlijk om het clichébeeld van de solitaire vertaler achter zijn computer op zijn zolderkamer steeds meer te zien verstoffen. Dat specimen bestaat vast nog wel, maar in een wereld waar computer en internet een steeds centralere rol hebben in het dagelijkse leven van de moderne mens, lijkt hij een uitstervend ras. Er zijn inmiddels talloze virtuele vertalersgemeenschappen die het eenzame aspect van dit beroep de das om hebben gedaan. Solitair op een zolderkamer voelt dan ineens lang niet zo eenzaam meer.

Eén vertaler

Soms is het makkelijker als een boek slechts door één vertaler wordt vertaald. Dat geldt bijvoorbeeld voor de doktersromans die ik vertaal, omdat die meestal ingekort moeten worden – en in sporadische gevallen zelfs verlengd – en het is aan de vertaler hoe dat gebeurt. Beschrijvingen van de omgeving eruit mikken en bondig vertalen zonder dat het geheel een saai, smakeloos verhaal wordt, zijn daarvoor goede strategieën. Moet het verhaal langer worden, dan lenen lange uitbreidende zinnen zich heel goed voor dat doel. In dat opzicht blijft zo'n boekje dan ook steeds een uitdaging. Bovendien is de deadline ervan doorgaans een maand of drie later, terwijl als je even echt hard doorwerkt, zo'n boekje in een week of twee af kan zijn. Die lange deadline kan tegelijkertijd ook heel nadelig werken, omdat de neiging om tussendoor nog andere klussen aan te nemen bijzonder groot is, en die drie maanden dan ineens weer bijna om zijn.

Meer vertalers

Andere boeken zijn echter wel geschikt om door meerdere mensen vertaald te worden. Dat kan verschillende redenen hebben: de uitgever wil het boek snel laten verschijnen, of de vertaler vindt het gewoon prettiger om er met een collega aan te werken. En daarmee is een meermansvertaling geboren. Einde solitair bestaan.

Samenwerken

Het samenwerken met iemand anders betekent echter niet per definitie dat de vertaler uit het vertrouwde zolderkamertje moet komen om bijvoorbeeld overleg te voeren met de co-vertalers of

naslag te doen. Daar zijn e-mail en internet bij uitstek voor gemaakt. Voeg daar nog een eenvoudig excelbestand aan toe zodat alle afspraken die gemaakt zijn overzichtelijk bij elkaar staan, en het begin van een vruchtbare samenwerking is er. De enige wat dan nog verkeerd kan gaan, is wanneer e-mails met bijgewerkte excelbestanden daarin elkaar kruisen. Heel vervelend.

De laatste Dan Brown is door vier vertalers gedaan, en wel in twee weken tijd. Wie *Het verloren symbool* in de winkel heeft zien liggen, kan zich voorstellen dat die pil aardig wat werk met zich mee moet hebben gebracht. In de krant stond dat ze in dat tijdsbestek 1087 mailtjes hadden gewisseld om zaken met elkaar kort te sluiten. Dat zijn bijna tachtig mailtjes op een dag, en vast ook heel veel afspraken om te onthouden.

Goede afspraken

Wat dat betreft, maakt het internet het vandaag de dag makkelijk om dat soort afspraken op eenvoudige wijze met elkaar te delen. Een van die hulpmiddelen is Google docs dat in feite een Office-pakket is, maar dan online en toegankelijk en bewerkbaar voor een ieder die daarvoor toestemming heeft gekregen. Voor afspraken over een boekvertaling kan er bijvoorbeeld een spreadsheet worden aangemaakt met verschillende tabbladen voor aanspreekvormen (hoe wordt wie door wie aangesproken?), consistentie (komen er komma's tussen persoonsvormen? Welke geslachtsaanduiding krijgen woorden als: enveloppe? Dingen over de personages (wie is wie?), handige links, stukken tekst in een andere taal die moeten worden geverifieerd (tja, auteurs zijn niet feilloos), en uiteraard een tabblad voor allerhande vertaalvragen (wat maak je van de naam 'John Doe' die de held in het verhaal als schuilnaam in zijn paspoort heeft aangenomen?).

Het grote voordeel van zo'n spreadsheet is dat alle informatie die erbij wordt gezet, altijd is bijgewerkt. Door met kleuren te werken is ook in één oogopslag te zien van wie de vraag of opmerking is, en of iemand al een reactie heeft gegeven. Als een item na afhandeling weer in neutraal zwart wordt gezet, wordt ook meteen duidelijk welk probleem of aandachtspunt is afgehandeld. Het is alleen een probleem als mensen tegelijkertijd het spreadsheet aan het bewerken zijn, waardoor tekst van de een per ongeluk verdwijnt omdat iemand anders toevallig dat veld zit te bewerken. Dat is overigens wel te zien omdat het veld in dat geval grijs is, maar dan moet je wakker genoeg zijn om dat te merken.

Nadeel

Er kleeft helaas een groot nadeel aan meermansvertalingen. Er moet tijd gereserveerd worden om het werk van co-vertalers te lezen, zodat het boek als door één man lijkt te zijn geschreven. Dat is niet altijd noodzakelijk, bijvoorbeeld als het gaat om een non-fictieboek dat uit verschillende losse artikelen bestaat. En net zoals er tal van schrijfstijlen zijn, zijn er ook tal van vertaalstijlen. De een vertaalt dicht bij de brontaal, de ander neemt daar weer meer vrijheid in. Elkaars werk lezen is heel nuttig bij een meermansvertaling, maar kost tijd die alleen wordt uitbetaald in een – hopelijk prettig – leesbaar eindresultaat.

Succes

Boekvertalers

Over het vak, de vertaler, de wereld en het boek

<http://www.boekvertalers.nl>

Er zijn ongetwijfeld tal van manieren om een meermansvertaling tot een succes te maken. Aan het eind van de rit staan er uiteraard nog een persklaarmaker en redacteur die het werk van a tot z controleren en kijken of de vertaling wel een consistent en soepel leesbaar geheel is geworden, maar als het goed is, streef je er als vertaler naar een product te leveren dat helemaal af is. De mogelijkheden die het internet vandaag de dag biedt zijn legio en maken het leven van een vertaler soms een heel stuk makkelijker.